מיהו בן חורין דמשלם כופר ע"פ עצמו והיכי דמי דאי אתו סהדי ואסהידו ביה דקטל ולא ידעי אי תם הוה אי מועד הוה ואמר מריה דמועד הוא דמשלם כופר על פי עצמו היכא דליכא עדים משלם דמים גבי עבד שאינו משלם קנס ע"פ עצמו והיכי דמי דאי אתו עדים ואסהידו ביה דקטל ולא ידעי אי תם הוה אי מועד הוה ואמר מריה מועד הוא לא משתלם קנס ע"פ עצמו היכא דליכא עדים לא משלם דמים מתיב רב שמואל בר רב יצחק כל שחייב בבן חורין חייב בעבד בין בכופר בין במיתה כופר בעבד מי איכא אלא לאו דמים איכא דאמרי הוא מותיב לה והוא מפרק לה איכא דאמרי אמר ליה רבה הכי קתני כל שחייב בבן חורין בכוונה על פי עדים כופר חייב בעבד קנס וכל שחייב בבן חורין שלא בכוונה ע"פ עדים דמים חייב בעבד שלא בכוונה על פי עדים דמים א"ל רבא אי הכי אשו שלא בכוונה ע"פ עדים נשלם דמים ומנא ליה לרבא דלא משלם אילימא מדתנן [א]היה גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף עמו פטור האמר ריש לקיש כגון שהצית בגופו של עבד דקם ליה בדרבה מיניה ואלא מהא דתניא [ב]חומר באש מבבור שהאש מועדת לאכול בין דבר הראוי לה בין דבר שאין ראוי לה מה שאין כן בבור ואילו שהאש משלמת שלא בכוונה דמים מה שאין כן בבור לא קתני דלמא [ג]תנא ושייר אלא רבא גופיה אבעויי מבעיא ליה אשו שלא בכוונה מי משלם דמים או לא מי אמרינן גבי שור הוא דבכוונה משלם כופר שלא בכוונה משלם דמים אבל אשו דבכוונה לא משלם כופר שלא בכוונה נמי לא משלם דמים או דלמא כיון דגבי שורו שלא בכוונה אע"ג דליכא כופר משלם דמים גבי אשו נמי אע"ג דבכוונה לא משלם כופר שלא בכוונה מיהת משלם דמים ולא ידעינן תיקו: כי אתא רב דימי א"ר יוחנן כופר מה ת"ל [1]אם כופר [ד]לרבות כופר שלא בכוונה ככופר בכוונה א"ל אביי אלא מעתה עבד נמי מה ת"ל [2]אם עבד לרבות עבד שלא בכוונה כעבד בכוונה וכי תימא הכי נמי והאמר ריש לקיש שור שהמית את העבד שלא בכוונה פטור משלשים שקלים א"ל [ה]גברא אגברא קא רמית כי אתא רבין א"ר יוחנן עבד מה תלמוד לומר אם עבד [ו]לרבות עבד שלא בכוונה כעבד בכוונה ולריש לקיש נמי נימא מדעבד אם עבד לא דריש כופר אם כופר נמי לא דריש אמרי לא עבד אם עבד לא דריש כופר אם כופר דריש ומאי שנא עבד אם עבד לא כתיב במקום תשלומין כופר אם כופר כתיב במקום תשלומין: וכן בבן או בבת: ת"ר [3]או בן יגח או בת יגח לחייב על הקטנים כגדולים והלא דין הוא הואיל וחייב אדם באדם וחייב שור באדם מה כשחייב אדם באדם לא שנא בין קטנים לגדולים אף כשחייב שור באדם לא תחלוק בו בין קטנים לגדולים ועוד קל וחומר הוא ומה אדם באדם שלא עשה בו קטנים כגדולים חייב בו על הקטנים כגדולים
שור

אשו שלא בכוונה. על פי עדים לשלם דמים כיון דשורו שלא בכוונה אע"פ שאין יכול לבא בשום ענין לידי כופר וקנס משלם דמים אם כן נאש נמי משלם דמים אע"פ שאין יכול לבא בשום ענין לידי כופר ולאו דוקא אשו שלא בכוונה דכ"ש אשו בכוונה דאי בכוונה פשיטא ליה דלא משלם דמים היכי דייק מההוא דעבד כפות לו דפטור דלמא ההיא בכוונה ודוקא אליבא דמ"ד אשו משום ממונו פריך דהויא דומיא דשור אבל למ"ד אשו משום חציו היינו אדם המזיק:
וכי

מיהו בן חורין. דאשכחן ביה כופר ע"פ עצמו: **והיכי דמי כגון דאתו סהדי כו'.** דהכא ודאי משלם כופר דכופרא כפרה ולא קנסא דליפטר משום הודאת עצמו והיכא דליכא עדים כלל הוא דפטרנא מכופר משום גזירת הכתוב דאין השור נסקילה והכא הרי השור בסקילה בהעדאת העדים דאי נמי תם הוי בר סקילה הוא הלכך היכא דליכא עדים כלל דאינו בר כופר משלם דמים. אבל עבד דלא משכחת ביה קנס ע"פ עצמו דאי נמי אתו סהדי ואמרי קטל עבד ולא ידעינן אי תם אי מועד ואמר מריה מועד הוא דפטור מקנס אע"ג דהשור בסקילה ואפילו תם כדאמרינן לקמן כל שחייב מיתה בבן חורין חייב בעבד מיהו מודה בקנס פטור הלכך כי ליכא עדים כלל אפילו דמים לא משלם: **אלא לאו דמים.** וקתני כל שחייב בבן חורין חייב בעבד וכיון דאמרת בן חורין ע"פ עצמו משלם דמים אמאי קתני לגבי עבד אינו משלם ע"פ עצמו: **הכי קאמר כל שחייב כו'.** הכי פירושא דברייתא דקתני כל לאו במודה מפי עצמו (א) קאי אלא בהעדאת עדים כסתם כל באי לב"ד והעדאת עדים ליכא מידי דמחייבת בבן חורין דלא מיחייב בעבד והכי קאמר כל שחייב בבן חורין בכוונה ע"פ עדים כופר כלומר כל שחייב בבן חורין כופר כגון בכוונה וע"פ עדים חייב נמי בעבד בכוונה ע"פ עדים קנס שלשים דהא השור בסקילה וכל שחייב בבן חורין דמים והיכי דמי כגון שלא בכוונה ע"פ עדים חייב נמי בעבד דמים אבל ע"פ עצמו אע"ג דבבן חורין משלם דמים בעבד פטור כדאמרן הואיל ומלינו חילוק בע"פ עצמו בין כופר דבן חורין לקנס דעבד אבל בעדים שלא בכוונה לא אשכחן חומרא בכופר מבקנס דהכא והכא פטור הלכך לגבי דמים תרוייהו כי הדדי נינהו: **אי הכי.** דשורו שלא בכוונה ע"פ עדים ליתיה בתורת כופר משלם דמים כיון שיש דמים למיתת אדם במקום שאין כופר וקנס אשו נמי דליתיה בתורת כופר לשלם דמים שלא בכוונה דהא ישנה בתורת נזקין ומיהו בכוונה פשיטא לן דפטור דקם ליה בדרבה מיניה: **היה גדי כפות לו.** לגדיש: **חייב.** אגדי ואגדיש ופטור על העבד דהיה לו לברוח: **עבד כפות לו וגדי סמוך לו.** ונשרפו עמו פטור. וקסבר רבא האי פטור אעבד וגדי קאמר אעבד משום דאין תשלומין לעבד אלא במקום קנס בשור המועד ואגדי משום דהיה לו לברוח אבל משום דקם ליה בדרבה מיניה לא פטר ליה דקסבר אשו משום ממונו ואין כאן חיוב מיתה: **האמר ר"ל.** בפ' כילד (לעיל כב:): **כגון שהצית בגופו של עבד.** דאיכא עליה חיוב מיתה ואפילו אגדיש נמי פטר ליה משום דקם ליה בדרבה מיניה: **בין דבר שאין ראוי לה.** ליחכה נירו וסכסכה אבניו: **ואילו שהאש משלמת שלא בכוונה.** דליכא דרבה מיניה דמים: **מה שאין כן בבור.** דפטר ביה מיתת אדם דכתיב שור (שמות כא) ולא אדם לא קתני: **אלא רבא גופיה.** הא דאותיב לעיל אשו שלא בכוונה לאו דפשיטא ליה דלא משלם וכתיובתא מייתי לה אלא בלשון בעיא אייתי לה והכי קאמר ליה רבא לרבה אי הכי דשור שלא בכוונה שאין כופר יש דמים אשו שלא בכוונה מאי: **אבל אש דבכוונה לא משלם** (ב) **כופר.** חדא דאין כופר באש ועוד דקם ליה בדרבה מיניה: **לרבות כופר שלא בכוונה.** אע"ג דאין השור בסקילה ופליגא אדרבה: **לרבות עבד שלא בכוונה.** לקנס: **אם כופר כתיב במקום תשלומים.** דסברא לרבויי אחריני אתא לתשלומין דלגופיה לא אצטריך דהוה ליה למכתב כופר: **אם עבד לא כתיב גבי תשלומין.** אלא גבי נגיחה אם עבד יגח (שם) ולגופיה אצטריך לחלק בין עבד לבן חורין: **לחייב על הקטנים.** סקילה: **והלא דין הוא.** ולא צריך קרא: **הואיל וחייב.** מיתה באדם ההורג את האדם: **וחייב.** מיתה שור באדם: **לא תחלק בין נהרגים קטנים לגדולים.** דכתיב (ויקרא כד) כי יכה כל נפש אדם אפילו קטנים במשמע: **מה אדם באדם שלא עשה כו'** (ג). רוצח קטן כגדול דכתיב (ויקרא כד) ואיש כי יכה איש ולא קטן: **חייב בו.** על הנהרגין קטנים כגדולים:
שור

עין משפט נר מצוה

סב א ב מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הל' ט והל' יג סמג עשין מו:

◆

מוסף רש"י

היה גדי כפות לו. לגדיש, **ועבד סמוך לו.** לגדיש, **ונשרף עמו חייב.** אגדי ואגדיש לפי שאין לו דין מיתה בשביל העבד שהיה לו לברוח (לעיל כב:) חייב על הגדי, דבעלי חיים נמי אתרבו מאו הקמה, ומשום דקם ליה בדרבה מניה ליכא לאפטוריה, דאינו חייב מיתה על העבד דהואיל ואינו כפות היה לו לברוח, ופטור עליו ממיתה ומתשלומין (לקמן סא.). **עבד כפות לו וגדי סמוך לו כו' פטור.** אפילו על הגדי ועל הגדיש, דחייב מיתה על העבד, דכתיב (שמות כא) נקם ינקם, וקם ליה בדרבה מניה, ואפילו לא התרו בו שאינו נהרג, הא קי"ל דחייבי מיתות שוגגין פטורין, ובגדי לא שני לן בין כפות לשאינו כפות, ואיידי דנקט בעבד נקט בגדי (לקמן סא: ובעי"ז לעיל כב:) ואיכא דאמרי בגדי נמי דוקא נקט סמוך פטור, דהיה לו לברוח, והכי קאמר היה עבד כפות לו או גדי סמוך לו פטור, ואע"ג דפשיט בשלהי פרק שני (כג.) שורו כממונו, דאם הניח גחלת עליו ונשרף חייב, התם הוא דהניח על גבי שור, דלא היה לו לשור ליטול, אבל הכי היה לו לברוח (לקמן סא.).

מסורת הש"ס

א) לעיל דף כב: לקמן דף סא., ב) לעיל דף י. ע"ש, ג) [סוכה יג. וש"נ], ד) [תענית ד: וש"נ], ה) נק"מ: נו,

◆

תורה אור השלם

1. אם כֹּפֶר יוּשַׁת עָלָיו וְנָתַן פִּדְיֹן נַפְשׁוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר יוּשַׁת עָלָיו: שמות כא ל
2. אִם עֶבֶד יִגַּח הַשּׁוֹר אוֹ אָמָה כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לַאדֹנָיו וְהַשּׁוֹר יִסָּקֵל: שמות כא לב
3. אוֹ בֵן יִגָּח אוֹ בַת יִגָּח כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה יֵעָשֶׂה לּוֹ: שמות כא לא

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הכי קאמר וכו' מפי עצמו קאמר אלא בהעדאת: (ב) ד"ה אבל אש וכו' לא משלם דמים חלא: